

ТРАКТАТ СОВИ

Студентський науковий електронний журнал

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ПІД ВПЛИВОМ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ

14 грудня 2022 р.

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій

**ТРАКТАТ СОВИ:
ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ПІД ВПЛИВОМ
СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ**

III Студентський науковий електронний журнал

14 грудня 2022 року

Київ 2022

УДК; 323.2;657

Трактат сови: ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ПІД ВПЛИВОМ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ. Матеріали І студентського наукового електронного журналу (м. Київ, 10 грудня 2022 р.)/ За заг. ред. Харченко О. А. (та ін.). Київ. ДТЕУ. 2022.

У збірнику містяться матеріали, що були подані у III Студентський науковий електронний журнал « Трактат сови: Сучасні стратегії економічного розвитку» (м. Київ, 10 грудня 2022 року). Для студентів що займаються дослідженням питань соціально-економічного, інформаційного розвитку.

УДК; 323.2;657

Автори є цілком відповідальними за висловлені ідеї, висновки та пропозиції. Праці відтворюються безпосередньо з авторських оригіналів. У разі використання матеріалів збірника посилання на авторів і видання обов'язкове. Розповсюджувати та тиражувати без офіційного дозволу ДТЕУ забороняється.

© Факультет інформаційних технологій, 2022

© Державний торговельно-економічний університет, 2022

© Колектив авторів, 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет інформаційних технологій

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ

Харченко Олександр Анатолійович, кандидат технічних наук, доцент,
декан факультету інформаційних технологій

Хорольська Карина Вікторівна, заступник декана факультету
інформаційних технологій, асистент кафедри інженерії програмного
забезпечення та кібербезпеки

Криворучко Олена Володимирівна, доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри інженерії програмного забезпечення та кібербезпеки

Кулаженко Володимир Валерійович, кандидат економічних наук, доцент

Іванова Олена Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент

Волосацький Олег Омелянович, студент факультету інформаційних
технологій 2 курсу 11 групи

Мельник Анастасія Юріївна, студентка факультету інформаційних
технологій 1 курсу 1м групи

Івасенко Катерина Ігорівна, студентка факультету інформаційних
технологій 2 курсу 1 групи

ЗМІСТ

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В ЦИФРОВУ ЕРУ.....	6
MODERN REALITIES UNDER THE INFLUENCE OF INFORMATION PRESSURE.....	13
РЕВОЛЮЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	25
ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ПІД ВПЛИВОМ ЗМІНИ КЛІМАТУ	31
ЗМІНИ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	40
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ ПРИ УМОВАХ РЕАЛІЇВ СЬОГОДЕННЯ.....	47

Івасенко К.І.,

*Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 051 Економіка ОП «Цифрова економіка»
Факультету інформаційних технологій 2 курсу 1 групи
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В ЦИФРОВУ ЕРУ

Анотація: У сучасних умовах у зв'язку із швидкоплинним процесом інформатизації суспільства інформація має важливе значення в житті кожної людини. Українське інформаційне суспільство трансформується, зважаючи і на воєнну ситуацію в країні, тому це додаткові умови для розвитку і удосконалення. Після повномасштабного вторгнення українське інформаційне суспільство зіштовхнулося з багатьма проблемами: від втрати документів, до потреби в інформуванні про повітряну тривогу, що посприяло подальшому розвитку цього процесу.

Ключові слова: інформатизація, інформаційне суспільство, цифрова ера, дезінформація, цифрова економіка

Сучасний період розвитку цивілізованого суспільства характеризується процесом інформатизації. Інформатизація суспільства, включаючи використання інноваційних технологій, є глобальним соціальним процесом. Особливість цього процесу у сфері суспільного виробництва - це збір, накопичення, обробка, зберігання та передача інформації. Сучасна особистість буквально оточена інформацією. Зростає кількість каналів комунікації, засоби передачі інформації постійно спрощуються, стають більш компактними і доступними. Швидкість передачі інформації впливає на швидкість і частоту підвищення або зниження актуальності того чи іншого

явища. Суспільство, завдяки мережі Інтернет, щодня може створювати незбагненні для окремого людського розуму обсяги даних. В результаті всього цього може створитися помилкове враження, ніби людство вже вступило в нову фазу свого розвитку – інформаційне суспільство.[1] Наявність розвиненої структури інформаційних мереж не є показником наявності інформаційного суспільства, оскільки ми не можемо визначити ту точку, в якій обсяг накопичених даних, що циркулюють в глобальному інформаційному просторі, приводить нас до нового етапу суспільного розвитку. При накопиченні даних враховуються сучасні засоби мікропроцесорної та обчислювальної техніки, а також різноманітна передача інформації. Інформатизація суспільства позитивно впливає на прискорення розвитку науково-технічного прогресу. Покращує процес інтелектуалізації всіх видів діяльності людини. Це, в свою чергу, позитивно впливає на створення якісного нового сучасного інформаційного потенціалу для забезпечення творчості кожного члена суспільства.

Враховуючи міжнародні принципи та стандарти щодо розвитку інформаційного суспільства, можна виокремити два основних принципи, на яких має будуватися інформаційне суспільство в сучасній Україні: принцип пріоритету інтересів людини, її прав і свобод, зокрема, у сфері свободи слова та інформації з метою забезпечення конституційно-правової свободи людини; та принцип захисту інформаційної свободи, при цьому не тільки людини, але й суспільства та держави, з метою забезпечення «інформаційної безпеки». [2] Цей процес потребує поєднання та гармонізації цих принципів для уникнення можливого конфлікту між державою і суспільством, який в юридичній літературі визначено формулою «інформаційна свобода – інформаційна безпека». Водночас необхідність забезпечення «інформаційної безпеки» з боку держави обумовлена як інтересами держави (з метою протистояти «інформаційній зброї» та веденню «інформаційних війн»), так і інтересами людини для забезпечення її прав (зокрема, на повагу її честі, гідності, ділової

репутації тощо). Так, з метою забезпечення інформаційної безпеки в Україні Указом Президента України від 25.02.2017 р. була затверджена «Доктрина інформаційної безпеки України» [3].

Використання сучасних інноваційних та інформаційних технологій дозволяє вдосконалюватися механізмам державного управління, сприяє гуманізації та демократизації суспільства, підвищує добробут його членів. Завдяки новим способам соціальної взаємодії, заснованим на появі та впровадженні нових інформаційних технологій, за допомогою яких стало можливим створення єдиної глобальної комунікаційної мережі. Наявність розвиненої структури інформаційних мереж не є показником наявності інформаційного суспільства, оскільки ми не можемо визначити ту точку, в якій обсяг накопичених даних, що циркулюють в глобальному інформаційному просторі, приводить нас до нового етапу суспільного розвитку.

Завдяки централізації та доступності даних цифрова ера дає усі види інформації під рукою. Наприклад, зараз більшість людей значною мірою покладаються на комп'ютери та мобільні телефони з Інтернетом, які дають негайну відповідь на будь-які запитання. Цифровізація також змінила здатність людей спілкуватися завдяки численним додаткам, які дозволяють швидко надсилати повідомлення один одному в різних форматах. Диджиталізація відкрила новий світ можливостей, коли йдеться про роботу, завдяки віддаленій роботі, яку дає Інтернет. Весь світ увійшов у цифровий простір, де розвиток технологій відбувається постійно. Інформаційні технології поступово увірвались у наше життя і ми вже навіть не уявляємо як жити без них. Сьогодні світ стоїть на так званому «історичному роздоріжжі», коли інформаційні технології несуть не лише користь, а й шкоду. Попри всі позитивні аспекти, цифрова ера відіграла значну роль із початком повномасштабної війни в Україні.

Інформація в наш час має змогу дуже стрімко поширюватись мережею, а більшість користувачів не завжди мають змогу або ж не встигають перевіряти контент, який вони самі ж споживають. Все це призводить до того, що в мережі Інтернет та соціальних мережах поширюються так звані «фейки» або ж дезінформація та пропаганда.

Сучасні медійні та інформаційні суспільства характеризуються надлишком інформації, що нерідко зумовлює таке явище як інформаційне перевантаження як в онлайн-, так і в офлайн-режимі. Збільшення кількості соціальних мереж, Facebook, Twitter, Telegram тощо кардинально змінило створення новин і сприяє швидкісному поширенню різних форм «фейкових новин» та дезінформації. Випадки помилкової й шкідливої інформації та дезінформації можна знайти у багатьох сценаріях, і всі вони негативно впливають на демократичну суспільну сферу.

З моменту вторгнення російської федерації на територію України дезінформація суспільства набула найбільших обертів. Хоча й раніше країна-агресор використовувала подібні методи пропаганди в суміші з іншими методами введення населення в інформаційну оману. Пропаганда та обман ніколи не бувають настільки помітними й небезпечними, як під час війни. Крім фізичного насилля пропагандистська війна може мати аналогічний вплив на сприйняття, думки і рішення багатьох людей. Вона агресивніша, ніж в минулому, частково тому, що зазнає масованого впливу дезінформаційних кампаній через інтернет і мобільні телефони. Вона також швидко поширюється, оскільки нові технології, як-от синтез аудіо, відео та фото, що обробляються за допомогою штучного інтелекту (так звані «дїпфейки»), ускладнюють розпізнання фейків та реальності. [4] У ці складні часи, коли вся надія покладається на журналістів та медіа у пошуках правди, яку вони бачать, знаючи, що на іншому кінці комунікаційного процесу громадяни шукають перевірену інформацію, дуже нелегко досягти збалансованих репортажів та приймати свідомі рішення щодо задоволення цієї потреби. Крім того,

розуміння, дослідження та оцінка медіа-контенту, пов'язаного з війною, вимагає освіченої, грамотної аудиторії. Соціальні медіа підтримують можливість розповсюджувати будь-який вміст, будь то неправдивий, неперевірений, помилковий, підроблений, вигаданий або поза контекстом. Її ефемерний характер, стислість повідомлень і коротка концентрація уваги користувачів сприяють зниженню якості та достовірності інформації. Крім того, вірусність інформації через соціальні мережі означає, що дезінформація може досягти величезної кількості людей за лічені секунди. Деякі громадяни здатні зрозуміти цю нову динаміку, але багатьом важко визначити дезінформацію через брак контексту.

Незважаючи на постійні атаки українська економіка розвивається завдяки інформаційним технологіям. Це забезпечує підґрунтя для формування перспективного інформаційного суспільства в Україні.

З початком повномасштабного вторгнення в життя українців з'явилося багато нових потреб. Від відновлення втрачених документів до повідомлення про військові злочини та отримання швидких рекомендацій щодо першої допомоги. З 24 лютого «Дія» продовжує додавати нові сервіси відповідно до вимог воєнного часу. Зокрема, приблизно через два тижні після початку вторгнення у додатку з'явився «Документ». Це тимчасовий цифровий документ на період воєнного стану, який допомагає мати посвідчення особи тим, хто втратив доступ до фізичної версії паспорта. [5] Пізніше з'явилася можливість зареєструвати факт пошкодження майна внаслідок війни, щоб отримати компенсацію від держави, одноразові виплати для підприємців із регіонів, які найбільше постраждали від російського вторгнення, та подавати документи на отримання статусу внутрішньо переміщеної особи та грошової допомоги онлайн. Не менш важливими стали розробки таких застосунків, як: «Повітряна тривога», «єВорог», «UNITED24» та «TacticMedAid», що дуже допомагають українцям в цей складний для них час.[5]

Одним із важливих аспектів розвитку інформаційного розвитку суспільства вважається електронна петиція як спосіб комунікаційної взаємодії. Під поняттям петиція розуміють особливу форму колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування, яке обов'язкове до розгляду за умови набрання необхідної кількості голосів.[6] Значною перевагою електронної петиції є зручність, оскільки зникає потреба фізично збирати підписи на підтримку петиції. Достатньо зареєструватись, викласти своє звернення на сайті та спостерігати за кількістю голосів, поданих на підтримку петиції. За даними, які аналізувала національна модераторка платформи EDEM Олександра Піденко, найбільш актуальними темами для петицій з початку повномасштабної війни стали такі теми: дерусифікація, патріотична тематика, благоустрій, транспорт, освіта та інше.

Висновок: З кожним днем українське інформаційне суспільство вдосконалюється попри воєнну ситуацію в країні. На жаль, такі фактори як пропаганда, дезінформація та фейки, негативно впливають на наявну трансформацію суспільства, хоча і є похідними від розвитку інформаційних технологій. Незважаючи на проблеми і виклики внаслідок воєнних дій, цифрова економіка покращує життя громадян з перших днів повномасштабного вторгнення за допомогою нових застосунків та нововведень. Цифровізація суспільства, в свою чергу, відбувається завдяки цифровим технологіям, які визначають цифрову сферу сучасного соціуму, економічний та інноваційний потенціал держави, рівень освіти та людського розвитку, обумовлюють соціальний прогрес, ефективність державного управління та здійснення демократичних процедур.

Список використаної літератури:

1. Людина в інформаційному суспільстві: деякі штрихи до усвідомлення проблеми – [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу:

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7963/1/Danilyn_Dzeban_71%E2%80%939373.pdf

2. Інформаційне суспільство в Україні: конституційно-правове забезпечення формування та розвитку – [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу:
<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15328/%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%81%D1%8F%D0%BD%20%D0%90.%20%D0%A0.%20%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5%20%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96...pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
4. ЦИФРОВА ЕПОХА? ВОНА І МОЯ ТЕЖ! Медійна та інформаційна грамотність: ключ до забезпечення прав людей старшого віку на участь у цифровій епісі – [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://rm.coe.int/digital-literacy-for-seniors-ua/1680a7c7f2>
5. From Ukrainians to Ukrainians. 5 digital tools and products created to help in wartime (2022) – [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://war.ukraine.ua/articles/digital-tools-created-to-help-in-wartime/>
6. Конституція України – [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Korchaha T.A.,

student of the information faculty

State University of Trade and Economics

Kyiv, Ukraine

Scientific supervisor: Selivanova A.V.,

senior lecturer at the Department of Computer Sciences

MODERN REALITIES UNDER THE INFLUENCE OF INFORMATION PRESSURE

Abstract. Fakes are not only a modern problem. All of human history was created by those who had the ability to influence the presentation of facts and information. This article examines the concept of untruth, and clarifies their differences. There is also a proposal to classify them according to certain indicators. Methods of spreading fake news on the Internet are being investigated. Examples of them in mass media and social networks are given and the impact of these news on the user is studied, as well as methods of resistance in their dissemination are proposed. Emphasis is placed on the complicated identification of false news that spreads through the Internet and mass media. After all, it is important to identify fakes in a timely manner and to understand and reveal the schemes of their distribution. The significant role of the competence of users in the ability to check the disseminated information is noted. The main characteristic features of intentional misinformation are highlighted: the stressful nature of the message and its exaggerated emotional load; there is no reference to the sources of origin; a manipulative name. The most obvious threat of the spread of unverified information for all users of social networks is justified, taking into account the new challenges of today, caused by the scope of the growth of the information space.

Keywords: disinformation, analytics, fake, social networks, mass media, manipulation, news, media literacy, information space.

Introduction: The spread of old or unverified information has been known since ancient times. The manipulated content was a tool of propaganda, it was supposed to shape public opinion, encourage people or present the government in a good light. With the rise of the press came the aspect of payment for such work, as false and scandalous news increased the newspaper's circulation.

Simultaneously with the growth of achievements in the field of IT, the development of the Internet network has increased significantly. This network not only performs the functions of exchanging opinions and quickly searching for information by its users, but in the midst of information conflicts, it can become both a means and an object of information management. Groups of users or individuals are created by social network users to spread false information.

Various information forms the reality of human existence. The rewriting and distortion of historical events and facts, silencing, distortion worked almost constantly. After all, by replacing some facts with others, you can juggle not only the present, but also the ancient past, belittling the achievements of our ancestors or inventing fictional achievements. Previously, only members of the government and world leaders were able to manipulate public opinion. Nowadays, with the possibility of free access to the Internet, everyone can do it.

The Internet has become the perfect breeding ground and distribution system for all sorts of false claims, thanks in part to its sheer speed and the sheer volume of information it contains. Civil society and governments are focusing on media literacy and pressuring tech companies to change their policies, but what can people and tech users themselves do in the face of so much misinformation?

Fakes are specially spread lies aimed at changing public opinion or dividing the public into several groups that are at odds with each other. This is a work where there is little or no true information. And this is extremely dangerous, because even respectable mass media spread such news. Even professional experts cannot always

identify them. After all, the news must be submitted very quickly so as not to lose its relevance, so often due to haste and inattention, the information is not checked for authenticity, which leads to the appearance of fakes.

Problem Statement: To solve it, we must first understand the structure that allows misinformation to flow not only into our society and information ecosystem, but also within ourselves. That is, it is necessary to analyze the psychological, social and political reasons that lead to the creation, distribution and belief in misinformation. Along with this, the technological structures of our information system that allow this misinformation to spread so easily must also be examined.

In a way, we are psychologically conditioned to be vulnerable to misinformation: we have a natural tendency to seek out information that fits our worldview and avoid or discredit information that doesn't. And in times of crisis and uncertainty, we are especially susceptible to false or misleading statements. As scholar Emily Bell explains, "For misinformation to really have an impact, you need people who are inclined to doubt, who don't trust what they're being told, or who simply want different answers [1]. Also, our emotional responses, not to mention the sheer amount of information we're exposed to, can prevent us from fact-checking or looking more closely at the news and reports we read. Instead, we can use so-called "cognitive shortcuts" to fact-check information, for example by determining whether people we know have confirmed the information, rather than trying to fact-check every post, video, and headline on our own. Apart from our individual motivation to believe misinformation, it is the current social and political crises that create an environment conducive to the spread of misinformation.

The results of research: Analysis shows our trust in media is falling around the world. Recent studies have shown that, paradoxically, the spread of misinformation via the Internet actually strengthens distrust of the media. As the Internet and social media increase the speed and volume of all information that is shared and available, more falsehoods than truths are spread through social media

platforms. It has been proven that false content on Twitter is 70% more likely to spread than true news [2].

Proprietary algorithms determine our news feeds and recommend content to us, showing that many social media algorithms amplify and promote sensational and provocative content. The former YouTube engineer also revealed that the platform's recommendation algorithm, which he developed himself, encourages misinformation: "YouTube looks like reality, but it's distorted to get users to spend more time on the site," Guillaume Chaslot told British daily The Guardian, saying further: "The algorithm is not designed to make optimal recommendations for content that is truthful, balanced, or pro-democracy [3]." Why does misinformation not disappear from the Internet?

Thanks to social media, groups of like-minded people are already connected, which means that misinformation quickly finds new targets. Similarly, groups with certain beliefs or interests can be easily identified and targeted. A 2020 study shows that rumors and false reports about COVID-19 on Facebook get more clicks and go viral faster than true information. Viral misinformation on Facebook originates from a relatively small group of accounts: false health information created on just 42 Facebook pages received an estimated 800 million clicks [4]. The possibility that a piece of information can spread through a single source and still reach millions of people - intentionally or unintentionally. YouTube, Instagram and Twitter work in the same way: misinformation can be spread like wildfire by politicians, media or influencers with millions of followers [5]. In addition, Google and Facebook allow disinformation mongers to create and share thousands of different stories to see which ones have the most demand. In the few cases where a social media platform removes a post containing misinformation, it usually has already reached a large audience and can be easily spread to other platforms. So far, companies' efforts to verify content on their platforms and fact-check misinformation have been mixed. There's even some evidence that reporting that posts are fact-checked means they're even more likely to be clicked on [6]. So, more and more so-called throwaways or

fakes are appearing on social networks - notoriously incorrect news accompanied by fake photos, confirmations of alleged eyewitnesses, and videos. The most convenient place for their distribution is social networks. This popularity made it possible not only for the instant distribution of various informative or disinformation messages, but also opened direct access to the information of the political, military and other elites of countries through their accounts. And if we add to this that through social networks it is possible to very carefully disguise the conduct of psychological pressure actions, then we can clearly see that the Internet is a very effective weapon in conducting information wars.

Classification:

- According to the method of transmission, there are fakes: network (transmitted in social networks) and mass media (spread through mass media).
- According to the form, there are: video fake, photo fake and journalistic fake report.
- The Internet is a specific battlefield. What happens in it can be compared to a weapon of mass destruction. There, one threat affects thousands, if not millions, of people at the same time [7].

A feature of the Internet is the general lack of control. Thus, it is easy to fabricate false information here, which will become a tool of political communication or espionage influence. The World Wide Web is second only to television as a source of information about events in the country and the world (2019 Trust in Media Research Report, No. 70, CBOs). Alarming is the result of the study, which shows that the majority of adults in general, from 62% to 80%, are unable to assess the reliability of information about current events and politics. At the same time, "almost all respondents (92%) believe that it is necessary to use different sources of information to form an opinion about current events, and the vast majority (80%) claim that reports in different media about the same events are so different that it is not known where the truth lies". In this information noise, deliberate disinformation has an easier task [8].

A few years ago, the world was not fully aware of the extent of the threats posed by disinformation about their territories. And now it is an obvious danger for almost all countries and there is an urgent need to apply countermeasures in the fight against false information. Fakes have filled almost the entire media space of our country and negatively affect users of social networks.

It is a pity, but a person cannot always distinguish lies from the truth. Among the multitude of news there is information posted on unreliable sites, the titles of which outrage or shock people. This creates increased interest and attention in the user to attract more followers. Currently, there is a relentless fight against the spread of distorted messages. The European Union even created an expert-operational working group on strategic communications (East StratCom Task Force). It provides assistance and support to the embassies of the European Union in Georgia, Belarus, Azerbaijan, Ukraine, Moldova, and Armenia, and publishes a collection of disinformation messages spread by pro-Kremlin media and independent Russian media every week [9]. And these are not the only fighters for true information. D. Wales, one of the creators of "Wikipedia", created a news site that fights against fake information. This is the WikiTribune site and it brings together a community of readers and professional journalists to produce truthful reports [10]. In Ukraine, the members of the Stopfake.org website team have been searching for fake information and refuting it for a long time, and they have repeatedly proven the falsity of illogical, lying, immoral news that not only spread on the Internet, but also shaped the perception of Ukrainians [11].

All information taken from social networks has a certain degree of reliability. To ensure the veracity of messages, information and analytical library department employees need to use various approaches to text analysis to identify unreliable and manipulative materials.

The general definition of the concept of disinformation is that it is a deliberate action aimed at causing changes in the consciousness of recipients, changing attitudes towards phenomena and causing a certain social, economic or political

reaction. In the NASK Cyber Policy report "The Disinformation Phenomenon in the Age of the Digital Revolution", we can talk about disinformation when the information disseminated: is wholly or partially false, manipulated or misleading, relates to a matter of public interest, aimed at cause uncertainty or hostility, polarize or disrupt democratic processes, is disseminated or amplified through automated and aggressive methods such as social bots, artificial intelligence (AI), micromarketing or trolling [12].

To prevent the spread of falsehood in social networks, a list of elementary requirements for recognition has been compiled:

1. We read further than the headline. After viewing the message in its entirety, we find that it is completely unrelated to the content of the news or there is no data that can confirm its authenticity.

2. We evaluate the credibility of the sources of messages - unfamiliar sites with names and advertising messages should raise doubts.

3. We pay attention to the time and date of publications. It is very often used to present old information as new. If there is an opportunity to compare the news on different sites about the described event, then there will be more chances to find a true message.

4. We are interested in the author of this material. Reading his other posts can help in understanding if this is really a journalist who has not published false reports before.

5. We familiarize ourselves with the sources of links. Their absence is a signal that the information, above all, is false. After all, all quotes or statements of government officials must be supported by a reliable source.

6. We highlight overly suspicious (shocking or questionable) photos and interviews from the scene.

7. We are not in a hurry to spread the news because we agree with the author's point of view.

8. We find out whether other resources report on the event.

9. Think before spreading information. News sites that spew disinformation rely on users to share their information.

False and falsified information does not spread by itself - it is spread by people. You can help stop fake news by vetting it before it's possibly published, or by exposing it when it's being shared by other sources. On the other hand, you can help increase its reach. Countering disinformation today should be seen as an important element of the journalistic mission and performance of the mass media. Not only a critical journalistic eye helps in this task, but also mostly free tools that allow you to perform verification. You also have at your disposal more advanced solutions that investigative editors use every day, for example, to check whether the material was actually created in a certain place at a certain time and whether it was edited.

Every medium can and should counter the spread of misinformation by cleverly countering false information and simply creating high-quality content that its recipients can trust. What if in exchange for exposing misinformation, you become the target of an attack? Such a scenario cannot be ruled out, but it can be prepared for.

Disinformation is an old phenomenon in a new reality.

Although propaganda, populism and information manipulation have a long history, social, economic and technological changes have presented us with new challenges. Technologies allow you to create more and more convincing photo montages, videos and statements. The advertising-based business model of news portals means that news portals try to be the first to inform about everything, which reduces verification time and encourages the repetition of unverified news. Sensationally manipulated headlines, so-called clickbait, leading to great content are increasingly attracting attention.

Fakes are published for the purpose of deception, to cause damage to people or legal entities, to obtain financial or political assistance. They can even change the public position, make them believe in deception by conducting false propaganda.

For this purpose, fabricated and sensationalized titles and headlines are often used to multiply the readership and advertising revenue.

The selection of information in social networks is carried out by the users themselves, commenting and sharing selected messages in their profiles - those that were previously shared by their friends or group mates, that is, close and trusted persons. Thus, the message is amplified and begins to spread more widely, regardless of the original source and author. False and unverified information is socially harmful and poses a real threat. Among the hundreds of messages and reports, it is difficult to find the ones that are trustworthy. There is a lack of tools and knowledge to distinguish truth from manipulation and lies. British MP Damian Collins stated: "If these tools of interference are so powerful that they can penetrate the minds of millions of people around the world at the click of a button, if they can be used to spread disinformation without revealing its source, then we are dealing with a serious threat to our democracy" [13]. And it really is. Information can indeed influence economic, social and political life. It should also be remembered that falsehood spreads faster than truth.

So how can we stop the spread of misinformation? Anyone who has ever tried to convince a friend or family member that something they saw on the Internet is wrong knows how complex the problem is and how difficult it is to deal with it. Any solution or antidote must address all three major aspects of the problem – social, political and technical. However, by understanding how information – true or false – spreads online, we can approach the problem from a less controversial angle.

A key role in the fight against misinformation is played by education of all social and age groups, which is understood as a long process of lifelong learning. Measures aimed at developing critical thinking and digital competences, especially among young people, are extremely important. Knowledge of the media combined with content analysis, as well as the formation of the habit of checking the authors and sources of received information, are necessary to recognize potential threats and

know how to deal with them. Social networks and Internet users are struggling with the phenomenon of misinformation that has spread on a massive scale. Fake news is news that is deliberately introduced into the information circulation, completely or partially does not correspond to reality. Their goal is to change attitudes or reactions to current events, cause panic, destabilize the system, or want to disrupt or shock the public.

Conclusion: At this stage, we need more than just reputable news agencies that write the truth. It is also important that each of us takes a serious approach to evaluating media and social media posts until they confirm the accuracy and truthfulness of the information. Attention to the training of information workers and analysts for new trends in news coverage has also increased. The question of developing a new form and method of searching for fakes and developing methods of their neutralization is especially relevant now. Modern analysts must have the skills to analyze sources, competently search for information, the ability to carefully select it after checking all the facts, because their main goal is to provide not only the most complete, but also carefully verified information. And it should not be forgotten that the main purpose of fakes is to divert a person's attention from really true and verified information. And this is done with the help of unchanged, but effective methods: distorted statements, forged facts, edited photos and other dirty manipulations. Anyone can be a victim of information attacks, so it is very important to be media literate to be able to distinguish between real information.

References:

1. Colloquy with Emily Bell at Columbia University on digital platforms, journalism, and society. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23753234.2020.1713019>.
2. False news 70 percent more likely to spread on Twitter. URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-cyber-twitter-idUSKCN1GK2QQ>.

3. How Does the YouTube Algorithm Work: A Peek into YouTube's Algorithm Changes in 2022. URL: <https://influencemarketinghub.com/how-does-the-youtube-algorithm-work/>.
4. 63 Facebook Statistics You Need to Know. URL: <https://www.omnicoreagency.com/facebook-statistics/>.
5. Do an Instagram, YouTube on Twitter this way soon. URL: <https://tech.hindustantimes.com/tech/news/do-an-instagram-youtube-on-twitter-this-way-soon-71652349904636.html>.
6. The disaster of misinformation: a review of research in social media. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s41060-022-00311-6>.
7. Fake news. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Fake_news#Types_of_fake_news.
8. Trust in the Media. URL: <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2019-06/global-advisor-trust-in-media-2019.pdf>.
9. East StratCom Task Force Q&A Operational Working Group on Strategic Communications. URL: https://www.eeas.europa.eu/node/55017_en.
10. Wikipedia founder to fight fake news with new Wikitribune site. URL: <https://www.theguardian.com/technology/2017/apr/25/wikipedia-founder-jimmy-wales-to-fight-fake-news-with-new-wikitribune-site>.
11. Russia-Ukraine War through the Prism of Mass Communications. URL: https://www.stopfake.org/en/_trashed-14/.
12. COUNTERACTING DISINFORMATION IN THE LIGHT OF THE PROPOSED LEGAL CHANGES. URL: <https://cyberpolicy.nask.pl/przeciwdzialanie-dezinformacji-w-swietle-projektowanych-zmian-prawnych/>.

13.У парламенті Британії заявили, що люди ледве відрізняють фейкові новини від реальних. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/21554/2018-07-31-u-parlamenti-brytanii-zayavyly-shcho-lyudy-ledve-vidriznyayut-feykovi-novyny-vid-realnykh/>.

Квятківська А. П.

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності

«Цифрова економіка»

Факультету інформаційних технологій 2 курсу 1 групи

Державного торговельно-економічного університету

м. Київ Україна

РЕВОЛЮЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Анотація: Оскільки трансформація суспільства є важливою складовою сучасного світу, в статті описано один з методів прояву трансформації – революцію. Коротко викладено походження терміну трансформація. Охарактеризовано види та відмінності революції та модернізації.

Ключові слова: трансформація, революція, зміни, права і свобода, Революція гідності.

Людина унікальна, вона здатна логічно думати, креативно мислити. Людина стала творцем найкращого: нових технологій, різноманітних винаходів та конструкцій. Тільки люди здатні мати почуття, створювати затишок та любов. Втім, людські амбіції стають причиною руйнувань, глобальних проблем.

Так склалося, що світ є одним цілим, не можна існувати так, щоб зовнішні чинники не впливали на людство. Безпосередньо чи ні, але всі ми учасники тих чи інших подій. Тому є ще одна відмінність людини від тварин: нам властиве звикання або ж навпаки швидка зміна середовища. Для того щоб жити, нам потрібно швидко реагувати на проблеми. Іншими словами, відбувається трансформація людини до різноманітних подій. Трансформація є невід’ємною складовою розвитку світу та частиною історії.

Починаючи від років Другої світової, в світі відбулося понад 40 воєн. [1] А революцій в рази більше. Важливо розглянути саме цей період, тому що після Другої світової війни почалися важливі процеси в суспільстві. До

прикладу, 1945-го року була створена ООН, метою якої є підтримка та зміцнення миру. Шоковане суспільство намагалося підписати мирні угоди, створити організації, задля недопущення знову війни.

Країни опинилися в кризовому стані, це вимагало швидких змін та рішучих дій від влади. Людству довелося стати частиною безповоротних змін, що ще в 1846 році Карл Маркс назвав терміном - «трансформація суспільства». Буквальне значення поняття полягає в зміні форми, зовнішнього вигляду, характеру або зміни до невпізнання. Це поняття було спеціально використано Карлом Марксом у його книзі «Німецька ідеологія» для позначення аспекту соціальних змін, які виникають через протиріччя в суспільстві та призводять до швидких змін або революції.[2]

Більшість науковців ділять трансформацію на дві групи: модернізація та революція. Модернізація, як концепція, представляє ідеології та цінності індустріальних, капіталістичних і демократичних суспільств Західної Європи та Північної Америки. Як зазначив Деніел Лернер (1964), модернізація представлена грамотністю, участю в політичному житті, урбанізацією, професійною мобільністю та емпатією. Іншими характеристиками модернізації є вільний ринок, індустріалізація, сучасні технології, демократична держава, сучасна освіта. Існує п'ять основних вимірів модернізації, а саме: технологічний, економічний, політичний, соціальний і психологічний. [2]

Щодо революційної трансформації. На думку представників цієї моделі, індустріально-капіталістична система страждає від експлуатації людини людиною. Це породило безпрецедентну соціальну нерівність. Незважаючи на індустріалізацію, застосування важких технологій і великомасштабне виробництво, людина втратила свою гідність у капіталістичній моделі або модернізації. На думку представників революційної моделі, лише революційна трансформація може усунути бідність, нерівність, експлуатацію, безробіття та дегуманізацію.[2]

Хочу звернути увагу на революційну модель, так як події у світі мають характерні риси саме цієї моделі. Науковець Н. І. Гражевська пропонує розглядати трансформацію як загальну форму розвитку економічних систем, пов'язану з еволюційними та революційними змінами, постійними переходами економічних систем із стійкого в нестійкий стан і навпаки. [3]

Революціонери з'являються в соціальному ландшафті і прагнуть до соціальної трансформації шляхом заміни існуючого соціального порядку. Якщо соціальні порядки віддзеркалюють і зміцнюють соціальні ієрархії між соціальними групами, то заміна соціального порядку відповідає заміні природи ієрархій між соціальними групами, завдяки чому досягається соціальна трансформація. [4]

Революційні події є більш короткими від модернізаційних. Суспільство швидше реагує на зміни та приймає виклики. Проте, революційні трансформації часто відбуваються внаслідок переворотів або ж війн.

Революція часто не є проблемою однією країни, а певної частини країн. Помічено, що спалахи революційної активності мають властивість повторюватися з певною періодичністю, за що їх назвали революційними хвилями. Вони охоплюють країни з культурною близькістю та близькою історичною долею. Причини, які їх зумовлюють: на першому етапі – переважання національних чинників, на другому – переважання соціальних.

Можна виділити найбільші хвилі революційного піднесення після Другої світової війни:

1968 р. – хвиля протестних рухів у Західній Європі (передовсім Франції),

1989 р. – оксамитові революції Центрально-Східної Європи. [5]

«Війна може принести соціальний прогрес, але ми повинні пам'ятати про ціну» - Макміллан, британський політик-консерватор, 65-й прем'єр-міністр Великої Британії.

Світова практика дає безліч прикладів для аналізу революцій та їх результатів тих чи інших країн. Ми ж розглянемо події 2013-2014 років в Україні. Події, що почалися 21 листопада 2013 та тривали всю зиму наступного року, отримали назву - Революція гідності. Приводом стала відмова від підписання договору Євроінтеграції діючим на той час Президентом. Українці стали на захист своїх прав, вони боролися за якісні зміни в житті держави, було обрано революційний шлях, адже події вимагали швидкого реагування і зупинку дій президента.

Причина такої швидкої трансформації громадського спротиву – надто критичне ставлення населення до нинішньої влади та до політики, яку вона реалізує. Так, за показниками довіри до інститутів влади Україна посідає останні місця серед європейських країн. Довіра до парламенту становила 1,99 за 10-бальною шкалою (останнє місце серед європейських країн), незадоволеність урядом – 2,25 бали, довіра до судово-правової системи – 2,26 бали (останнє місце), довіра до міліції – 2,5 бали (останнє місце). [5] (За даними 2013 року)

Основні вимоги:

- Проведення реформ;
- Підписання Угоди про асоціацію в ЄС, зміна зовнішньої політики;
- Відставка діючого прем'єр – міністра;

Вже в грудні 2014 події набули класичних ознак революції, згодом названої Революцією гідності:

- 1) “криза” правлячої верхівки, її нездатність управляти по-старому, Мітки
- 2) загострення рівня бідності,
- 3) значне зростання політичної активності мас.[5]

Революції завжди приносять страждання та жертви, а також рушійні зміни. На Майдані 107 активістів віддали життя за зміни в Україні, за права та свободи людини, європейське майбутнє. Пам'ять про подвиг Небесної Сотні

вшановується під гаслом "Вдячні за свободу!"[5] Як наслідок, об'єднання громадян, що стає міцним фундаментом у формування європейської ідентичності країни, імпічмент президенту та звільнення всіх його прибічників, зміна законодавства, початок боротьби корупцією та бюрократією.[6] Революція гідності це, безперечно, трансформація українського суспільства. Проте, на мою думку, події 2014 року варто розглядати і на глобальному рівні, тому що це дало початок формування нової історії, подальшу конфронтацію між Європою та Азією.

Висновок: Трансформація – важливий процес, що відбувається внаслідок різних чинників країни чи навіть всього людства та супроводжується змінами в суспільстві. Трансформація може відбуватися під впливом революції, це найбільш радикальні дії. Як правило, революції слідує ряд причин і достатньо лише одного приводу, щоб населення піднялося. У Всесвітній історії прослідковується тенденція про початки революцій після війни. Так, найбільші демократичні революції спостерігалися в 1947 році в країнах Південно-східної Європи. Це були соціалістичні революції спричинені радянською владою, що призвели до ескалації значних територій, переслідування окремих народів. Проте такі революції варто вважати штучними та фальсифікованими, що призвели лише до трагічних подій, внаслідок виконання наказів радянської влади. Тому варто розглядати лише ті революції, що призвели до змін, що відповідали вимогами часу та суспільству. Революції у 21 столітті це голос народу, так як це сталося в Україні 2013 року і стало точкою неповернення. Це стосується не лише України, а й світу. Як бачимо зараз конфронтація між демократичними країнами та автократичними набула ще більшого загострення, що виражається у війні України та росії, підтримкою однієї з сторін.

Список використаної літератури:

1. Ongoing Wars and Conflicts in the World Today [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://revisesociology.com/2021/03/03/ongoing-wars-and-conflicts-in-the-world-today/>.
2. SOCIAL TRANSFORMATION AND PROBLEMS [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/18982/1/Unit-1.pdf>.
3. 4. Філіппова С. В. Фінансові проблеми трансформаційних процесів у промисловому секторі економіки України / С. В. Філіппова, О. О. Добруля // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2007. – № 606 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 430–434.
4. стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2022/05/nats_dopovyd.pdf.
5. Революція Гідності у контексті загальної теорії соціальних революцій <https://zaxid.net/news/> [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/revolyutsiya_gidnosti_u_konteksti_zagalnoyi_teoriyi_sotsialnih_revolyutsiy_n1301345.
6. Інформаційно-методичні матеріали до Дня Героїв Небесної Сотні, розроблені Національним музеєм Революції Гідності [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/informaciyno-metodychni-materialy-do-dnya-geroyiv-nebesnoyi-sotni-rozrobleni-nacionalnym-muzeyem-revolyuciyi-gidnosti>.

Петренко П.О

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності

«Готельно-ресторанна справа»

Факультету готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

2 курсу 10 групи

Державний торговельно-економічний університет

Київ, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ПІД ВПЛИВОМ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Анотація: Робота актуалізує питання глобального потепління та висвітлює основні зміни в кліматі за останні роки. Низька обізнаність про вплив діяльності людей на навколишнє середовище і довготривале ігнорування цієї проблеми призводить до погіршення стану планети та спричинення глобальних катастроф, що призводить до масового вимирання багатьох видів рослин та тварин, є загрозою для існування людства в майбутньому. Робота містить огляд на основні чинники зміну клімату та їх вплив на життя людей. Наводяться приклади, як влада в Україні бореться із наслідками глобального потепління та перелік того, що може зробити кожен для цього. Цей матеріал висвітлює те, що відбувається із навколишнім середовищем зараз, до чого це призведе в майбутньому та як це впливає на життя людства.

Ключові слова: клімат, глобальне потепління, температура, людина, зміна, криза, екологія, життя.

Двадцять перше століття – це, перш за все, століття промислової революції, розвитку медицини та освіти, розробка машин та роботів, які вже цілком можуть замінити людину. Непереривний технічний розвиток призвів до того, що більшість населення може собі дозволити життя в максимально

комфортних умовах, є змога легко зв'язатися з людиною, незважаючи на відстань, менш ніж за добу дістатися до іншого кінця континенту, змінити своє тіло та стать за допомогою операцій і тд.

Але людство працює не лише над технічним розвитком, а й природнім. У процесі своєї діяльності людина завжди впливала на природу. Людина та її діяльність були геологічним фактором впливу на природу ще з часів існування Давнього Риму. У сучасних умовах використання різноманітних технологій вплив людини на природу став більшим. Здійснюються численні дослідження у сфері біології, астрономії, хімії та фізики – предметів, які насамперед пов'язані із навколишнім середовищем. Запроваджується робота щодо охорони рідкісних тварин та рослин, збереження унікальних ландшафтів, створюються умови для відновлення зникаючих представників біосфери. Розводяться нові види кімнатних рослин, тварин, квітів, птахів. Висаджуються парки та ліси, будуються ставки. Це позитивний вплив людини на природу.

Але людина водночас із цим знищує планету своїми діями. І цей негативний вплив економічної діяльності переважає. Науковці дійшли до висновку, що людська діяльність є наслідком зміни клімату. Людина – це частина навколишнього середовища, тому його зміни мають негативний вплив на існування людства. В наслідок цього відбувається адаптація до змін клімату і погіршення рівня життя людства через величезну роль планети у нашому житті. Погіршується її стан – аналогічно і погіршується стан людини.

Одним із найнебезпечніших наслідків діяльності людини – настання глобального потепління, яке призводить до поступового знищення всього живого. Навіть трактування терміну «глобальне потепління» включає в себе зміну в навколишньому і соціальному середовищі, що спричинене антропогенними викидами парникових газів. Людина користується автомобілем для власного комфорту, будує заводи щодо виробництва різноманітних речей, які ж роблять її життя в рази простіше, але при цьому,

створює небезпечні для власного існування умови. Нижче наведені факти наслідків діяльності людини, що призводять до глобального потепління та чим вони загрожують для неї.

Концентрація парникових газів знаходиться на найвищому рівні за останні 2 мільйони років. Тобто, кількість викидів досягає максимального піку за рахунок автомобілів, заводів, енергетики та спалювання викопних видів палива. Це призвело збільшення середньої температури повітря на 1,1 градус. Майже у всіх районах суші спостерігається збільшення кількості спекотних днів та періодів аномальної спеки. Це призводить до збільшення кількості захворювань, пов'язаних із спекою, та ускладнює роботу на відкритому повітрі. Природні пожежі легше виникають і швидше поширюються у спекотніших умовах. Температура в Арктиці підвищувалася принаймні вдвічі швидше, ніж у середньому у світі, як зазначено у статті United Nations «What is climate change?» [2].

Багато регіонів зіткнулися зі збільшенням інтенсивності та частоти руйнівних штормів. При підвищенні температури випаровується більше вологи, що посилює зливи та повені, викликаючи небезпечніші шторми. На частоту та масштаби тропічних штормів також впливає потепління океану. Циклони, урагани та тайфуни формуються у теплих водах біля поверхні океану. Такі урагани нерідко руйнують будинки та населені пункти, стаючи причиною загибелі людей та величезних економічних втрат.

Глобальне потепління посилює нестачу води в регіонах, що й без того відчують її дефіцит, і збільшує ризик сільськогосподарських посух, що впливають на врожай, та екологічних посух, що підвищують уразливість екосистем. Посухи також можуть викликати руйнівні піщані та курні бурі, здатні переміщати мільярди тонн піску через континенти. Пустелі розширюються, скорочуючи площу земель для вирощування продовольчих культур. Сьогодні багато людей постійно стикаються із загрозою нестачі води.

Океан поглинає більшу частину тепла, що утворюється у процесі глобального потепління. За останні двадцять років швидкість, з якою океан нагрівається, сильно зросла в його глибинах. У міру потепління океану його обсяг збільшується, оскільки під час нагрівання вода розширюється. Танення льодових щитів також призводить до підвищення рівня моря, загрожуючи прибережним та острівним спільнотам. Крім того, океан поглинає із атмосфери вуглекислий газ. При цьому збільшення кількості вуглекислого газу підвищує кислотність океану, що ставить під загрозу морську флору та фауну та коралові рифи.

Зміна клімату створює ризики для виживання видів на суші та в океані. Мільйон видів перебуває під загрозою зникнення протягом наступних кількох десятиліть. До численних загроз, пов'язаних зі зміною клімату, входять лісові пожежі, екстремальні погодні умови та інвазивні шкідники та захворювання. Деякі види зможуть змінити місце проживання та вижити, а інші ні.

Рибні ресурси, сільськогосподарські культури та худобу можуть бути знищені або стати менш продуктивними. У зв'язку із закисленням океану морські ресурси, що забезпечують харчування для мільярдів людей, перебувають під загрозою. Зміни снігового та крижаного покриву у багатьох арктичних регіонах порушили систему постачання продовольством, що забезпечується за рахунок пасовищного тваринництва, мисливства та рибальства. Тепловий стрес може зменшувати кількість води та пасовищ, що призводить до зниження врожайності сільськогосподарських культур та негативним чином позначається на поголів'ї худоби.

Екологічні чинники щороку забирають життя близько 13 млн. осіб. Зміна погодних умов призводить до поширення захворювань, а екстремальні погодні явища збільшують смертність та ускладнюють роботу систем охорони здоров'я.

Зміна клімату посилює фактори, що вводять людей за межу бідності і не дозволяють їм виправити ситуацію, в якій вони опинилися. Повені можуть

знести міські нетрі, зруйнувавши будинки та знищивши джерела коштів для існування. В останні десять років пов'язані з погодою явища призводили до вимушеного переміщення в середньому близько 23,1 млн осіб на рік, підвищуючи ризик опинитися у злиднях для ще більшої кількості людей. Більшість біженців прибувають із найуразливіших країн, найменш готових адаптуватися до наслідків зміни клімату.

Мільйони людей щодня страждають від наслідків зміни клімату, це змінює і руйнує їх життя. Вище згадані повені, засухи, часті переміщення, неврожай, голод впливають на існування всього живого. Людство у ході свого існування весь час адаптується до таких змін, тому в більшості випадків відбувається ігнорування проблеми.

Але коли загроза поступово досягає критичної точки, то керівні держави, влада, світові організації та відомі діячі починають звертати увагу на наслідки, які загрожують життю всього населення. Україна та світ намагаються боротися із загрозою глобального потепління. За даними опитування, яке провела Українська кліматична мережа у 2020 році, 93% опитаних українців вважають, що адаптаційні заходи щодо зміни клімату необхідні в містах та громадах. І така велика цифра доводить, що є усвідомлені люди, які готові адаптуватися до життя при сьогоденних змінах клімату. [3]

Для того, щоб запобігти спеці в містах створюють зелені або блакитні зони, тобто висаджують дерева, кущі, газони або ж відновлюють річки, створюють озера, фонтани. У Києві, наприклад, встановлюють дерев'яні рамки, які розпилюють воду і допомагають людям охолодитись під час спеки. А у Львові Громадська організація "Плато" створила дощовий садок, що покращує гідрологічний баланс у місті і сприяє зниженню температури повітря у спеку. Також на стіні будинку активісти висадили саджанці плюща та винограду, які з часом сприятимуть вертикальному озелененню стіни та захищатимуть її від перегрівання.[3]

Такі заходи з адаптації до зміни клімату є вдалим прикладом використання природоорієнтованих рішень. Зокрема, збереження та створення зелених зон у місті допомагає адаптуватися до хвиль тепла. Рослини, на відміну від штучних поверхонь, поглинають сонячну енергію та використовують її для фотосинтезу, через що в затінку дерев завжди прохолодніше. [3] Природоорієнтовані рішення мають ряд переваг, зокрема економічні, соціальні та екологічні. Прикладами соціальних та екологічних переваг є покращення якості повітря та родючості ґрунту, збільшення біорізноманіття. А з точки зору економіки природоорієнтовані рішення зазвичай є дешевшими та більш сталими ніж технічні рішення. [3]

Зміни в житті та побуті людини, що здатні запобігти змінам клімату:

- Збереження енергії та природних ресурсів, а водночас – і коштів;
- Зменшення користування автомобілем до мінімуму. Надання переваги прогулянкам пішки, велосипедам/самокатам, громадському електротранспорту;
- Зменшення, вторинне використання та переробляння відходів;
- Вживання локальних екологічних продуктів, бажано рослинного походження. Придбання товарів та речей з низьким вуглецевим слідом. Якщо знизиться споживання тваринних білків на половину, то зменшиться вуглецевий слід на 40%. Вуглецевий слід – це сукупність викидів усіх парникових газів, які утворились внаслідок діяльності людини, виробництва товару чи послуги;
- Вибір на користь довговічності та захисту довкілля;
- Споживання власної “зеленої” енергії. Відновлювальні джерела стають дедалі дешевшими та економічно вигідними;
- Голосування і спонукання політиків діяти за збереження клімату;
- Об’єднання з іншими у досягненні кліматичних цілей [3].

Так, для початку буде складно і незвично переналаштувати вже звичний спосіб життя на користь екології, але від людей не очікують тих зусиль, на які

вона не здатна. Абсолютно все у руках кожного. Якщо активна діяльність почнеться зараз, то є шанс зберегти планету та забезпечити життя дітям та нащадкам на здоровій Землі, без ризиків для їх існування.

Більшість дотримується думки, що користі від таких зусиль буде мало, тому що одна людина не ладна змінити загрозу глобального потепління. Але треба завжди починати з себе. Елементарний приклад з використанням тканинних сумок замість пластикових пакетів. Після підписання Президентом України «Про заборону поліетиленових пакетів в Україні» все більше людей купують текстильні та плетені сумки. На початку 2000-х років поліетиленові пакети були дешевим товаром, тому їм надавали перевагу, і ніхто не замислювався стосовно того, що відбувалось із ними після потрапляння на звалище. Щорічно через поліетилен гине 1 мільйон пернатих та 100 тисяч представників водного світу.[4] Збиток, який людина нанесла природі, неможливо буде відшкодувати в найближче тисячоліття. Тому у 21 столітті людство свідомо відмовляється від пластикової упаковки і поліетилену й надає перевагу економічним матеріалам. Великі звершення розпочинаються із маленьких кроків, саме тому кожен може зробити щось корисне для довкілля. Соціологи виявили, що коли одна людина обирає більш екологічний спосіб життя, інші також наслідують її приклад. Це доводять висновки чотирьох досліджень:

- Клієнти в одному американському кафе, яким казали, що 30% американців почали їсти менше м'яса, вдвічі частіше замовляли вегетаріанський обід.
- В одному онлайн-опитуванні половина респондентів розповіли, що почали менше літати, після того як хтось з їхніх знайомих відмовився від авіаперельотів через зміни клімату.
- Мешканці Каліфорнії частіше встановлювали сонячні батареї, якщо такі були в їхніх сусідів.

- Активні члени спільноти могли легше переконати людей встановити сонячні панелі, якщо вони стояли в їхніх будинках.[1]

Соціологи пояснюють це тим, що ми постійно порівнюємо свій спосіб життя з діями нашого оточення і, виходячи з них, формуємо свою систему координат.

Висновок: Людство повинно бути обізнаним щодо свого впливу на клімат, розуміти до чого призводить його діяльність, як в побуті так і в науково-технічному розвитку. Наслідки, з якими стикається природа, є рушійною силою щодо наближення глобального потепління та знищення умов на планеті, які необхідні для підтримки життєдіяльності усіх живих організмів. Також це призводить до танення льодовиків, потепління в Арктиці, підвищення рівня Світового океану, змін опадів та розповсюдження хвиль тепла. Але свідомо деяка діяльність людей є і позитивним впливом на клімат. Здійснюються численні спроби запобігання екологічної катастрофи. Внаслідок цього люди змінюють свої звички, побут, спосіб мислення та сприйняття світу на користь екології, роблять все можливе, щоб зменшити негативний вплив на довкілля. Адаптація до змін клімату може відбуватися на будь-якому рівні суспільства, від особистості до національного та міжнародного рівня. Заходи з адаптації мають різні форми та формати, залежать від унікального контексту громади, країни чи регіону. Не існує універсального рішення – адаптація може варіюватися від побудови засобів захисту від повені до створення систем раннього попередження для циклонів. Адаптація до змін клімату не втрачає своєї актуальності навіть за нинішніх воєнних часів.

Список використаної літератури:

1. Дієго Аргедас Ортіс. Глобальне потепління: що можу зробити саме я? *BBC Future*. 2018. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-46116443>
2. What is climate change? *United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change>

3. Зміна клімату в Україні та світі: причини, наслідки та рішення для протидії. *Екодія*. 2020. URL: <https://ecoaction.org.ua/zmina-klimatu-ua-ta-svit.html>

4. Забруднення моря пластиком. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%B1%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BC%D0%BE%D1%80%D1%8F_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BC

Зеленіна Ю.Г.

*Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності «Економіка», освітньої програми
«Цифрова економіка»
Факультету інформаційних технологій 2 курсу 1 групи
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

ЗМІНИ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація: У науковій статті розглянуто вплив військового стану в країні на зміни у трудовому законодавстві. Розглянуто які дії з боку працівників та роботодавців є правомірними, які права та обов'язки надаються їм під час укладання трудового договору в умовах воєнного стану.

Ключові слова: трудове законодавство, трудовий договір, роботодавець, працівник, воєнний стан, трудові відносини.

Війна вносить корективи у всі сфери життя, не виключенням є й ринок праці, а отже і трудове законодавство України, яке також зазнає низку змін внаслідок цього.

15 березня 2022 року Верховна Рада України прийняла в цілому Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [1]. Цей закон визначає особливості проходження державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні, а також осіб, які працюють за трудовим договором, укладеним з фізичними особами. Згідно з ним, на період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина відповідно до статей 43, 44 Конституції

України [2]. Указом Президента України воєнний стан в Україні запроваджено з 05 години 30 хвилин 24.02.2022 р. строком на 30 діб. Згодом Указом Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» [3] воєнний стан продовжено і до сьогодні.

В умовах воєнного часу окремі питання трудових відносин між працівником та роботодавцем було по-новому врегульовано, враховуючи необхідність забезпечення збалансованості між скороченням видатків роботодавців на оплату відпусток, надурочних годин, годин роботи у святкові та вихідні дні тощо, та забезпеченням мінімально необхідних прав та гарантій працівників та встановлення нових правил організації трудових відносин в умовах воєнного стану усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами.

Відповідно до статті 2 Закону України про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану [1], з метою оперативного залучення до виконання роботи нових працівників, а також усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили, у тому числі внаслідок фактичної відсутності працівників, які евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустці, простої, тимчасово втратили працездатність або місцезнаходження яких тимчасово невідоме, роботодавці можуть укладати з новими працівниками строкові трудові договори у період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутніх працівників. Отож, з метою якнайшвидшого залучення нових працівників до виконання роботи, а також усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили, в тому числі внаслідок фактичної відсутності працівників, які внаслідок бойових дій евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустках, простої, тимчасово втратили працездатність або доля яких тимчасово невідома, роботодавці можуть укладати з новими працівниками строкові трудові договори на період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника. Йдеться про те, що

попереднього працівника не звільняють, але на його місце може бути прийнята інша особа, аби запобігти перериванню робочого процесу. Це позитивно впливає на економіку країни, адже попри нестабільність, забезпечує зниження рівня безробіття, повноту використання людського потенціалу та раціональність зайнятості населення.

Згідно зі статтею 3, під час воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (крім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії), якщо така робота не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, що ставлять або можуть становити загрозу життю чи нормальним життєвим умовам людей, з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою [1]. Проте, у період дії воєнного стану повідомлення працівника про зміну істотних умов праці та зміну умов оплати праці, передбачених частиною третьою статті 32 та статтею 103 Кодексу законів про працю України, здійснюється не пізніше як до запровадження таких умов [4].

У зв'язку з веденням бойових дій у районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та існування загрози для життя і здоров'я працівника він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури). Звільнення працівника з ініціативи роботодавця може бути тільки у період його тимчасової непрацездатності або ж у період перебування працівника у відпустці (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку) із зазначенням дати звільнення, яка є першим робочим днем, наступним за днем закінчення тимчасової

непрацездатності, зазначеним у документі про тимчасову непрацездатність, або першим робочим днем після закінчення відпустки.

Що стосується тривалості робочого часу у період дії воєнного стану, то вона може бути збільшена до 60 годин на тиждень для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо). Також надання працівнику щорічної основної відпустки за рішенням роботодавця може бути обмежено тривалістю 24 календарні дні за поточний робочий рік для забезпечення більшої продуктивності підприємств та організацій.

Для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо), яким відповідно до законодавства встановлюється скорочена тривалість робочого часу, тривалість робочого часу у період дії воєнного стану не може перевищувати 40 годин на тиждень. П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється роботодавцем. Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) визначається роботодавцем, а тривалість щотижневого безперервного відпочинку може бути скорочена до 24 годин

У період дії воєнного стану не залучаються до роботи в нічний час без їх згоди: вагітні жінки і жінки, які мають дитину віком до одного року, особи з інвалідністю, яким за медичними рекомендаціями протипоказана така робота. Це по перше, є життєво небезпечним, через їх часткову недієздатність. По друге, не призведе до суттєвого збільшення продуктивності роботи підприємств та об'єму виробництва.

Заробітна плата виплачується працівнику на умовах, визначених трудовим договором. Роботодавець повинен вживати всіх можливих заходів для забезпечення реалізації права працівників на своєчасне отримання заробітної плати. Роботодавець звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання щодо строків оплати праці, якщо доведе, що це порушення сталося внаслідок ведення бойових дій або дії інших обставин

непереборної сили. Таке звільнення від відповідальності за несвоєчасну оплату праці не звільняє його від обов'язку виплати заробітної плати. У разі неможливості своєчасної виплати заробітної плати внаслідок ведення бойові дії, строк виплати заробітної плати може бути відтермінований до моменту відновлення діяльності підприємства. Але все ж своєчасні виплати є необхідним аспектом підтримання стабільності економічної системи країни, особливо в умовах війни. Це запобігає безробіттю та міграції робочої сили закордон.

Якщо тривалість щорічної основної відпустки працівника становить більше 24 календарних днів, надання не використаних у період дії воєнного стану днів такої відпустки переноситься на період після припинення або скасування воєнного стану.

Призупинення дії трудового договору - це тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором у зв'язку із збройною агресією проти України, що виключає можливість обох сторін трудових відносин виконувати обов'язки, передбачені трудовим договором. Воно може здійснюватися за ініціативи однієї із сторін на строк не більше ніж період дії воєнного стану. У разі прийняття рішення про скасування призупинення дії трудового договору до припинення або скасування воєнного стану роботодавець повинен за 10 календарних днів до відновлення дії трудового договору повідомити працівника про необхідність стати до роботи. Призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин.

На прикладі України можна розглянути вплив деяких факторів на зміни у сфері праці та в загальному на трудове положення країни в умовах війни. Варто сказати, що Україна перебуває у непоганому становищі навіть зараз, у розпал воєнних дій. Йдеться про наявність корисних копалин, статус «годувальниці країн третього світу», розвинене розгалуження виробничих

потужностей, вивірена та налагоджена логістика, доволі стабільна банківська система, постійне спрощення бюрократичних процедур завдяки впровадженню «держави у смартфоні», регулярні щедрі грошові надходження із Заходу, гарантії підтримки від найсильніших країн світу і нарешті бажання і прагнення народу впроваджувати якісні змін і робити добро для самих себе. Усе це наводить на думку, що в Україні не буде такого масового відпливу умів та міграції робочої сили, а тому буде простіше розвиватися після війни, ніж, скажімо, Афганістану, Сирії чи Іраку.

Висновок: Воєнний стан істотно впливає на умови праці, наприклад, режим роботи, заробітну плату. Корективи в трудовий договір можуть вноситися двосторонньо, тобто як з боку роботодавця, так із боку працівника. Слід зауважити, що зміни у законодавстві у частині змін істотних умов праці не стосуються підстав їх запровадження – змін в організації виробництва і праці на підприємстві роботодавця. А це означає, що тільки сам факт воєнного стану не є підставою для змін умов праці, і якщо при розгляді трудового спору буде встановлено, що зміна істотних умов трудового договору проведена без вказаної підстави, то така зміна може бути визнана судом неправомірною з покладенням на роботодавця обов'язку поновити працівникові попередні умови праці. Деякі фактори, наприклад іноземні інвестиції або стабільна банківська система, можуть сприяти поліпшенню трудового положення країни в умовах війни та сприяти її щонайшвидшому післявоєнному відновленні.

Список використаної літератури:

1. Закон України про організацію трудових відносин в умовах воєнного часу [Електронний ресурс] – URL:
[Про організацію трудових від... | від 15.03.2022 № 2136-IX \(rada.gov.ua\)](#)
2. Конституція України [Електронний ресурс] – URL:
[Конституція України | від 28.06.1996 № 254к/96-ВР \(rada.gov.ua\)](#)

3. Указ Президента про продовження строку дії воєнного стану в Україні України [Електронний ресурс] – URL:

[Про продовження строку дії ... | від 14.03.2022 № 133/2022 \(rada.gov.ua\)](#)

4. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] – URL:

[Кодекс законів про працю Ук... | від 10.12.1971 № 322-VIII \(rada.gov.ua\)](#)

*Глуценко В. О.,
Здобувач освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності
«Кібербезпека»
факультету інформаційних технологій 2 курсу 11 групи
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ ПРИ УМОВАХ РЕАЛІВ СЬОГОДЕННЯ

Анотація: Досліджено фінансовий ринок в умовах воєнного стану. Виявлені основні проблеми в економіці сьогодення. Запропоновані можливі шляхи вирішення даних проблем.

Ключові слова: фінансовий ринок, економіка сьогодення, бюджетний сектор, валютний ринок.

Фінансовий ринок - важливий елемент будь-якої країни, адже саме він структурує, перерозподіляє та організовує фінансові потоки. Саме фінансовий ринок акумулює новації, що спрощують процеси купівлі-продажу товарів, формування надійної бази зростання тощо.

В умовах фінансової нестійкості економічних процесів в Україні глобалізація світової економіки позначилася як сукупність взаємопов'язаних проблем в галузі управління національною економікою. По-перше, невизначеність продовжує проявлятися в сучасних умовах, коли органи фіскального та податкового контролю вирішують деякі економічні завдання в частині доходів і витрат бюджету. По-друге, це питання у сфері функціонування фінансової системи як механізму забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності, що підтримує соціально-економічний розвиток країн. По-третє, теоретико-методологічні підходи до формування економічної політики, інституційних реформ, суттєвих елементів

фінансової системи, що впливають на стабільність національної економіки, потребують переосмислення та уточнення. [2]

За результатами опитування українського бізнесу за жовтень 2022 року, оприлюдненого Національним банком України, очікування бізнесу щодо своєї економічної активності погіршилися. Після відновлення опитування в червні зведений індекс очікувань ділової активності в третьому кварталі поточного року поступово покращився (у вересні він підвищився на 4,8 п.п. до 46,1). Однак у жовтні респонденти від підприємств усіх видів діяльності (промисловості, будівництва, торгівлі та послуг) знизили свої очікування (до 44,9). Зокрема, погіршення безпекової ситуації призвело до скорочення виробничих та енергетичних потужностей, замовлень на нову продукцію та послуг, що надаються. Негативна тенденція зберігається, і компанії в усіх секторах, охоплених опитуванням, продовжують очікувати зменшення кількості працівників. Ця тенденція потенційно може посилити соціальну напругу в середньостроковій перспективі та може вимагати від уряду більш агресивних заходів щодо зайнятості в короткостроковій перспективі.

Зміни в бюджетному секторі: На черговому аукціоні з розміщення держ паперів 1 листопада 2022 року Мінфін залучив 11,9 млрд гривень на фінансування держбюджету, майже повністю за рахунок короткострокових 6-місячних ОВДП (Облігації внутрішніх державних позик України), які було збільшено з 12 % до 13,5% і 38,8 мільйонів доларів. Гранична доходність 1,5- та 2-річних гривневих ОВДП залишилася на рівні 18,5%, але обсяг запозичень за відповідними термінами погашення був невеликим.

Водночас виплати уряду в рахунок погашення ОВДП продовжували суттєво перевищувати запозичення, отримані шляхом аукціонного продажу відповідних цінних паперів. Таким чином, з початку повної війни 31 жовтня 2022 року сальдо операцій з внутрішнім боргом уряду в жовтні було від'ємним і становило 13,5 млрд гривень. [1]

Що відбувається на валютному ринку в теперішніх умовах: На тлі падіння попиту на іноземну валюту зросла пропозиція іноземної валюти клієнтам банків, що призвело до позитивного сальдо на міжбанківському ринку за операціями, що проводяться за клієнтськими договорами. Минулого тижня (28.10.2022 р.) центральний банк продав на ринку чисту іноземну валюту на суму 228 мільйонів доларів США, що більше половини попереднього тижня (21.10.2022 р.).

Динаміка платіжного балансу України у січні-вересні 2022 року також свідчить про збалансований вплив зовнішньоекономічної діяльності резидентів України та решти світу на курс гривні. Зокрема, профіцит консолідованого поточного рахунку платіжного балансу за дев'ять місяців 2022 року перевищить \$8,5 млрд (за аналогічний період 2021 року буде від'ємним -\$1,5 млрд).

У той же час дефіцит торгівлі товарами та послугами продовжував збільшуватися у вересні: дефіцит торгівлі товарами досяг майже 9 мільярдів доларів США, а дефіцит торгівлі послугами перевищив 6 мільярдів доларів США. Натомість суттєву підтримку платіжному балансу продовжують забезпечувати стійкі надходження з оплати праці українців за кордоном (10,5 млрд доларів США за 9 міс. 2022 р) та надходження міжнародної допомоги до сектору загальнодержавного управління (11,5 млрд доларів США за 9 міс. 2022 р.). [1]

Ситуація на фінансовому секторі: Обсяг поновлюваних кредитів банків у вересні скоротився на 5,0% за рахунок зменшення кредитів юридичних осіб у національній (-3,5% або -8,5 млрд гривень на місяць) та іноземній валюті (-5,5% або -1,29 млрд гривень) за один рік. місяць). Частка непрацюючих корпоративних кредитів зросла до 37,5 відсотка у вересні з 35,9 відсотка в серпні, причому більше трьох чвертей зосереджено в державному банківському секторі. Погіршення платоспроможності фізичних осіб-

позичальників призвело до зростання частки проблемних кредитів і в секторі — до 27,6% від загальної кількості виданих кредитів (19,3% у серпні).

Загалом відношення непрацюючих кредитів до загальної суми кредитів у банківському секторі зросло до 33,6%, найвищого рівня з початку бойових дій в Україні, і продовжує зростати.

У цьому контексті банки ретельно оцінюють перспективи розвитку кредитування. Згідно з опитуванням центрального банку, банки очікують, що кредитування бізнесу лише незначно зросте протягом наступних 12 місяців, тоді як кредитування домогосподарств скоротиться далі. Водночас банки очікують, що якість їхніх кредитних портфелів погіршуватиметься, незважаючи на посилення кредитних стандартів і нижчий рівень схвалення кредитних заявок для всіх клієнтів.

Кредитну підтримку в Україні продовжує надавати державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», за якою банки минулого тижня (02.11.2022 р.) видали 417 пільгових кредитів на загальну суму 2,8 млрд грн, з них 258 кредитів на суму 1,2 млрд грн – надані банки державного сектора. З початку масштабних військових дій в Україні кількість кредитів, виданих за програмою, сягнула майже 14,6 тис. на суму майже 59,6 млрд грн.

Водночас кошти банківських клієнтів зросли. Згідно з опитуванням банківських коштів, проведеним центральним банком, у четвертому кварталі банки очікують подальшого зростання обсягу коштів клієнтів, особливо інвестицій домогосподарств, а також збільшення вартості коштів.

Водночас доступна ліквідність у банківському секторі (у вигляді залишків на поточних рахунках і депозитних сертифікатів НБУ (Національний банк України)), незважаючи на падіння за тиждень до 357 мільярдів гривень (включаючи 290 мільярдів у депозитних сертифікатах НБУ), залишалася значно вищою, ніж мінімальні нормативні вимоги Банку Негра. Основними чинниками збільшення ліквідності банків стали видатки з консолідованого казначейського рахунку та зменшення готівки в гривні в обігу поза банками,

а чистий продаж Національним банком валюти банкам зменшив вільну ліквідність банківської системи. [1]

Тенденції в секторі депозитних корпорацій: За чотири місяці війни (березень-червень) грошова маса МЗ зросла на 6,0%, а інфляція за цей же період зросла на 14,1%. Мультиплікатор грошової маси впав з 2,5 на початку війни до 2,3 на 1 липня. Тобто грошова маса зростає повільніше інфляції, а швидкість обороту грошової маси зменшується. Це гальмує економічну динаміку.

Основну частину приросту грошової маси МЗ становить емісія грошей Нацбанком для фінансування дефіциту держбюджету: +220 млрд грн (або 50% від абсолютної зміни МЗ).

Другою за значимістю складовою зростання МЗ стали зовнішні активи банків: +62 млрд грн. (або приблизно 15% зміна МЗ). При цьому майже всі прирости зовнішніх активів банків припали на останній місяць (+55 млрд грн). Водночас за час війни валютні рахунки клієнтів банків зменшилися на 400 мільйонів гривень. У червні банки, швидше за все, стрімко збільшать купівлю валюти для обслуговування карткових рахунків закордонних клієнтів.

Скорочення чистих зовнішніх активів Національного банку України під час війни на 18% було пов'язане з масовим продажем валюти на внутрішньому ринку. На фоні проблем із забезпеченням експорту збільшення імпортного попиту економіки пов'язане з тим, що місячні обсяги продажу валюти Національним банком нині перевищують довоєнний річний обсяг. Притоку зовнішньої допомоги все ще недостатньо, щоб запобігти скороченню загальних міжнародних резервів.

Рівень доларизації грошової маси МЗ впав: з 24% на початку війни до 22% на 1 липня. По-перше, через скорочення кредитів, виданих в іноземній валюті (22% у доларах США відносно початку війни), що пов'язано з обмеженням зовнішньоекономічної діяльності підприємств. [3]

Висновок: Зміни в структурі грошової маси вказують на поглиблення структурних проблем у сфері фінансового посередництва. На тлі зростання депозитів скоротилося банківське кредитування економіки та державних фінансів. Потреби економіки та національної фінансової стабільності та ліквідності повинні задовольнятися шляхом прямої емісії центральним банком. Банківське кредитування бізнесу залишається мізерним і підтримується лише великою державною схемою кредитування. Висока концентрація банківських коштів у депозитних сертифікатах НБУ заважає ефективному функціонуванню грошових переказів. Бухгалтерська ставка була підвищена до 25 відсотків, що ускладнило вирішення структурних проблем у секторі фінансового посередництва.

Список використаних джерел:

1. Огляд ситуації в економіці та на фінансових ринках України. [Електронне джерело] - Режим доступу до джерела: <https://espresso.tv/oglyad-situatsii-v-ekonomitsi-ta-na-finansovikh-rinkakh-ukraini>
2. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи. [Електронне джерело] - Режим доступу до джерела: <https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2019/151019/materials.pdf>
3. Випробування війною: ситуації в економіці та на фінансових ринках України. [Електронне джерело] - Режим доступу до джерела: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/523177_viprobuвання_viynoyu_situatsii.html

Наукове видання

Матеріали

III Студентського наукового електронного журналу

**ТРАКТАТ СОВИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ПІД
ВПЛИВОМ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ**

14 грудня 2022 року

м. Київ

Редактор:

Волосацький Олег Омелянович

Відповідальний секретар:

Васильєва Владлена Юріївна

Дизайн обкладинки:

Туровська Анастасія Вікторівна

Державний торговельно-економічний університет,

Факультет інформаційних технологій,

02000, Україна, м. Київ, вул. Кіото, 19,

тел. (+38044) 531-31-73,

e-mail: fitnauchit@gmail.com